

OCENE – POROČILA – ZAPISKI – GRADIVO

MIHAIL LERMONTOV V GLOBALNEM DISKURZU

V okviru projekta »Meseci ustvarjalnosti Mihaila Lermontova na univerzah v Sloveniji«, ki so ga na Oddelku za prevodoslovje Filozofske fakultete pripravili ob 200. obletnici rojstva tega velikega ruskega romantičnega pesnika, je na Univerzi v Mariboru od 5. do 6. marca 2015 potekal mednarodni znanstveni simpozij *Mihail Lermontov v globalnem diskurzu*. Na tridnevnem simpoziju, ki ga je Oddelek za prevodoslovje pripravili v sodelovanju s kulturnim centrom Ruski dom, so se zbrali številni strokovnjaki iz Sloveniji, Srbije, Rusije, Češke, Hrvaške in Slovaške.

Plenarnemu predavanju Tatiane Ivanovne Jurčenko *Zgodba o skoraj neznanem prevodu pesmi M. J. Lermontova »Vyhožu odin ja na dorogu« Siegfrieda von Vegesacka* namestnice direktorja Državnega muzeja M. J. Lermontova v Piatigorsku, so sledile predstavitve referatov v sekcijah, namenjenih posameznim tematskim sklopom Lermontove ustvarjalnosti s poudarkom na prevajanju in recepciji Lermontova v evropskem prostoru. Sodelovali so Marko Jesenšek, Blaž Podlesnik, Alenka Jensterle Doležal, Anna Jakovljevič Radunović, Natalia Kaloh Vid, Eva Dekanova, Jasmina Voivodić, Željka Čelić, Kristian Lewis, Ivana Peruško, Miha Javornik in Katja Bakija. V sklopu konference je potekala tudi študentska sekcija, v kateri so sodelovale študentke magistrskega programa Prevajalstvo in tolmačenje Ana Marić, Nina Šimanovič, Pia Pogorelčnik, Mojca Kolar in Tadeja Tement.

Razprave, predstavljene na konferenci, nazorno pričajo o velikem zanimanju za tega znamenitega ruskega romantika s tragično življenjsko zgodbo, ki je zaznamoval celotno obdobje ruske romantike in močno vplival na nadaljnji razvoj ruske književnosti. Ob literarnih temah, posvečenih še ne dovolj raziskanim dimenzijam Lermontove proze in dramatike, kot so topografske dimenzije v romanu *Junak našega časa*, analiza z vidika pravoslavne aksiologije, primerjava Lermontovih ženskih likov z liki Odojevskega ter sodobne uprizoritve Lermontove najbolj znane drame *Maškarada*, so prispevki, predstavljeni v sklopu konference, prinesli tudi številna nova spoznanja o tradiciji prevajanja Lermontova v evropske jezike ter stiku literarne ustvarjalnosti Lermontova z drugimi interdisciplinarnimi oblikami umetnosti, kot so film, slike in ilustracije.

Opazno mesto med predstavljenimi temami je imela razprava Marka Jesenška z Univerze v Mariboru, ki se je osredotočila na primerjalno analizo slovenskih prevodov ene Lermontovih najbolj znanih pesmi – *Jadro*, ki so jih naredili Kette, Mencinger, Župančič, Klopčič in Baebler. Avtor je ugotovil, da so slovenski prevajalci uspešno, vendar vsak na svoj način prenesli v prevode ruske antiteze, okrasne pridevke, primere, retorična vprašanja, vzklike in poosebitve iz Lermontova ter da so slovenskim bralcem uspešno posredovali romantično sporočilo *Jadra*.

Na prevajalsko tematiko se je navezoval tudi referat Blaža Podlesnika z Univerze v Ljubljani, ki se je osredotočil na prevajalske težave pri prevajanju Lermontovih »junkerskih« pesmi. V svoji razpravi je analiziral prevajalske rešitve Antona Zebre pri prevajanju pesnitve *Špital*, ki ponujajo izhodišče za premislek dveh sklopov vprašanj

o sodobnem prevajanju verzne klasike. Prvi sklop je bil posvečen vprašanju vloge verza v sodobnih prevodih več kot stoletje starih del, drugi pa problemom prevajanja del, ki so na eni strani vpeta v okvir tradicionalne visoke poezije, a se hkrati zavestno poigravajo s temi mejami ter jih na različne načine prečijo

Željka Čelič in Krisitan Lewis z Univerze v Zagrebu sta pripravila izčrpno lingvistično-kulturološko analizo prevodov romana *Junak našega časa* v hrvaščino. Ob primerjavi prevodov M. Bogdanoviča (1918, 1947) in Z. Crnkoviča (1974, 2012) sta avtorja določila stopnjo ekvivalentnosti prevodov, ustreznost in funkcionalnost ter jezikovno vrednost. Rezultati njune analize so razkrili potrebo po posodobljenih prevodih tega dela v hrvaščino.

Temo percepcije Lermontova na Češkem je osvetlil prispevek Alenke Jensterle Doležal s Karlove univerze v Pragi, ki je obravnaval zgodovino prevajanja Lermontova v češčino; ta se je začela že v obdobju romantike, potem pa je zaradi političnih okoliščin nekaj let zastala. Po mnenju avtorice so najboljši prevodi nastali na prelomu stoletja, pomembno obdobje za prevajalske dosežke pa je pomenila stoletnica Lermontove smrti – čas pred drugo svetovno vojno in takoj po njej.

Sledil je prispevek študentk magistrskega programa Prevajanje in tolmačenje Mojce Kolar, Pie Pogorelc in Tadeje Tement z Univerze v Mariboru o prevajalskih izzivih, s katerimi so se soočile pri prevajanju kulturnospecifičnih prvin v prvem delu romana *Junak našega časa* z naslovom *Bela*, za katerega je značilen preplet ruske, kavkaške in turške kulture. Razprava je zajela pomen kulture pri literarnem prevajanju in najpogosteje uporabljene strategije za prevajanje kulturnospecifičnih prvin.

Na podobno tematiko se je navezovala tudi razprava študentk magistrskega programa Prevajanje in tolmačenje Nine Šimanovič in Ane Marić z Univerze v Mariboru, v kateri sta predstavili in analizirali prevajalske izzive pesniškega prevajanja, s katerimi sta se soočili pri prevajanju daljšega odlomka pesnitve *Demon*.

Jasmina Vojvodić z Univerze v Zagrebu se je v svojem prispevku osredotočila na mejna prostranstva v romanu *Junak našega časa* ter se ob tem oprla na topografijo, predstavljeno v romanu. V razpravah o romanu *Junak našega časa* in naslovnem junaku Pečorinu so strokovnjaki namreč večkrat opozarjali na nasprotja, na motive »burje« in »pokoja«, upora in pokore. Kot primere navajajo nasprotno pomenske enote/pare, ki jih je Lermontov uvedel tako v prozi kot tudi v pesništvu, npr. dobro in zlo, nebo in zemlja, spodaj in zgoraj, pesnik in množica, Vzhod in Zahod.

Zanimivo stališče je predstavil Miha Javornik z Univerze v Ljubljani, ki je v svojem prispevku vzpostavil vzporednice med Lermontovo življenjsko zgodbo ter poetološkimi značilnostmi njegovega ustvarjanja. Razmislek je prinesel tezo, da se je pesnik premaknil od abstraktno romantičnega klišeja o ambivalentni demoničnosti k predstavi o tem, da svetu vlada zlo, ki človeka samega spreminja v demonično bitje, ko se proti njemu bori za svoj obstoj. V razmišljanju se avtor nagiba k temu, da je Lermontov v pesmih, dramatik in prozi vseskozi ubesedoval samega sebe kot demona.

Razprava Katje Bakije z Univerze v Dubrovniku se je osredinila na premiero drame *Maškarada* na odru HNK na Reki v režiji slovenskega režiserja Vita Tauferja ter osvetljuje vlogo, pomen in interpretacijo klasičnih dramskih del v kontekstu sodobnega gledališča.

Anne Jakovljević Radunović z Univerze v Beogradu je pripravila prispevek, v katerem je odprla številna zanimiva vprašanja ob primerjavi strukture cikla, sistema podob in motivov v delih M. Lermontova, ki so posvečena V. A. Lopuhini, s strukturo, podobami in motivi cikla *Domači pogovori* V. F. Odoevskega. Avtorica posebno pozornost namenja temam ženske emancipacije, poroke zaradi denarja in podrejenemu položaju ženske v družini.

Ivana Peruško z Univerze v Zagrebu se je v svoji razpravi posvetila poglobljeni semiotični analizi kinematografske dediščine enega najbolj kontroverznih junakov ruske književnosti XIX. stoletja – Pečorina, ki jo avtorica vidi v upodabljanju naslovnega junaka filma *Brat* (1997) A. Balabanova. V prispevku vzpostavi jasne vzporednice med likom Pečorina, ki posebej tragičnost postdekabristke generacije tridesetih let, ter Danilom Bagrovim, ki po njenem mnenju posebej postsovjetski čas devetdesetih let 20. stoletja.

O povezavi med ustvarjalnostjo Lermontova in likovno umetnostjo je spregovorila Natalia Kaloh Vid z Univerze v Mariboru, ki je v svojem prispevku primerjala po učinku na gledalca in bralca najmočnejše podobe demona v ruski književnosti in kulturi – pesnitev M. Lermontova *Demon*, ter ilustracije M. Vrubla k pesnitvi.

Po predstavljenih referatih se je razvila pestra debata, ki je osvetlila številna aktualna vprašanja posodabljanja literarnih prevodov ter percepcije ustvarjalnosti M. J. Lermontova v evropskem prostoru.

Organizatorji so poskrbeli tudi za prijetno druženje in popestritev konference z družabnimi dogodki. Simpozij *Mihail Lermontov v globalnem diskurzu* je bil po nam dostopnih informacijah edinstven v evropskem prostoru v letu 2015, ki je bilo v celoti posvečeno ustvarjalnosti tega velikega ruskega pesnika.

Razprave s simpozija so bile objavljene v večjezični znanstveni monografiji *Творчество М. Ю. Лермонтова: Мотивы, темы, переводы*, ki je izšla pri mednarodni knjižni zbirki Zora.

V okviru konference je v prostorih Pedagoške fakultete potekala razstava študentke Nike Lopert z naslovom Lermontov: prevedeno s čopičem, na kateri so bile predstavljene ilustracije k Lermontovim pesmim.

Prijetni vtisi in nova poznanstva so gotovo pomembna vzpodbuda za organizacijo nadaljnjih konferenc, posvečenih različnim vidikom ruske književnosti.

Natalia Kaloh Vid
Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
natalia.vid@siol.net